

THE GALLUP ORGANIZATION

PRINCETON, NEW JERSEY

MAGYAR GALLUP INTÉZET

BUDAPEST, FŐ TÉR 1., ZICHY KASTÉLY

Gallup-kutatások a korrupcióról

az ENSZ globális korrupcióellenes programjához kapcsolódva
(2000, 2003)

Rövid összefoglaló a budapesti és országos lakossági mintán végzett felmérésekről

A kutatás leírása

A Magyar Gallup Intézet az ENSZ Drogellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (UN ODCCP), valamint Régióközi Kriminálisztikai és Igazságügyi Kutatóintézete (UNICRI) által szervezett Globális Korrupcióellenes Program keretében - az 1999-ben végzett elővizsgálatok után - 2000-ben budapesti lakossági, országos lakossági, öt önkormányzatra vonatkozóan alkalmazotti és lakossági, továbbá kis- és középvállalkozói körben folytatott kérdőíves felméréssel, továbbá több foglalkozási körben fókuszcsoport-beszélgetésekkel korrupciókutatót végzett.

2003-ban a kutatássorozat folytatásaként budapesti lakossági és országos lakossági felmérést végzett a Gallup. Kutatásai során a Gallup használta a nemzetközi victimizációs ENSZ-felmérésben a világ számos fővárosában alkalmazott standard kérdőív kérdéseit, és emellett más kérdéseket is feltett. A 2003-as budapesti vizsgálat és a 2003-as országos vizsgálat megismételte a korábbi budapesti, illetve országos vizsgálat bizonyos kérdéseit, így ezekben az esetekben módunk volt összehasonlításokat tenni.

A kutatás főbb megállapításai

Vizsgálatai során a Gallup azt tekinti korrupciónak, ha az állampolgár egy neki törvény szerint járó szolgáltatás igénybe vételéért az eljárás során, vagy hogy segítséget kapjon, pénzt vagy ajándékot ajánl fel, vagy kell, hogy felajánljon.

1. 2000-ben végzett vizsgálatunk kimutatta, hogy a lakosság az ebbe a fogalmkörbe tartozó különféle magatartás- és viselkedésformákat különböző mértékben tekinti korrupciónak. Szinte kivétel nélkül korrupciónak tekintik, ha a tisztségviselők vagy politikusok megfelelő jutalék ellenében eltűrik a szervezett bűnözés működését, vagy ha állásbetöltéseknél, állami-városi megrendeléseknél, szerződéseknél az nyer, aki megvesztegeti azokat, akik a döntést hozzák. Az orvosi hálapénzt a lakoságnak csak valamivel több, mint egynegyede, a borraivalót a lakosság egyötöde tekinti korrupciónak.
2. Összességében a lakosság a tíz évvel ezelőtti helyzethez viszonyítva nem érzi változást abban, hogy a közsférában átláthatóbb lenne, vagy hogy kulturáltabb lenne az ügyintézés, de abban sem, hogy nőtt vagy csökkent volna a korrumpálhatóság mértéke. Hibahatáron belül nagyobb azok aránya, akik szerint ma nehezebb megfelelő bánásmódban részesülni, mint azoké, akik szerint könnyebb. Miközben igen magas azok aránya, akik nem tudnak, vagy nem akarnak válaszolni arra, hogy ma nehezebb vagy könnyebb-e rávenni egy tisztviselőt arra, hogy szívességet tegyen (38 százalék) csak hibahatáron belül nagyobb azok aránya, akik szerint ma nehezebb rávenni egy tisztviselőt, hogy szívességet tegyen (22 százalék, szemben a 19 százalékkal). 21 százalék szerint nincs változás ebben a tekintetben.

3. A törvény szerint járó ügyintézéshez megvesztegetésre van szükség - ezt 2003-ban tizenkét foglalkozási csoport közül ötre vonatkozóan vélelmezi a lakosság 2000-hez képest nagyobb hányada. A különjuttatás, a megvesztegetés igénylésének gyanúja a következő öt területtel szemben nőtt: az egészségügy, az üzleti, privát szektor, a vámhivatalok, a parlamenti képviselők és a minisztériumi tisztviselők. A rendőrtisztek, az adóhivatali/pénzügyőri tisztviselők és a bíróságok esetében az arány nem változott, az önkormányzati tisztviselők, valamint képviselők esetében hibahatáron belül nőtt, az ellenőrök és a tanárok esetében hibahatáron belül csökkent a különjuttatást szükségesnek vélők aránya. Az egyes csoportokkal szembeni bizalmatlanság-növekedés eltér az érzékelt korrupciós helyzetek változásától.
4. Nem állítható, hogy 1999 és 2002 között változott volna a korrupció mértéke. 2000-ben a megkérdezettek 9, 2003-ban a megkérdezettek 10 százaléka mondta: az előző évben előfordult vele, hogy köztisztviselő vagy közalkalmazott csúszópénzt kért vagy várt el tőle olyan szolgáltatásért, amelyre jogosult volt. Azt nem tudjuk, hogy a korrupció megtörtént-e ezekben az esetekben. Az 1 százalékpontnyi különbség statisztikai hibahatáron belül van.
5. 2003-ban ugyanabban a két foglalkozási ágban tapasztalt vagy érzékelt a lakosság relatíve nagy százaléka korrupciós helyzetet, mint 2000-ben: a rendőrtiszteknél és az egészségügyben. Az alacsony esetszámok miatt tendenciaváltozás nem állapítható meg.
6. A vizsgált 29 féle közhivatali és közszolgálati terület közül 2003-ban mindössze egynek, a kórházaknak az „ügyfelei” érzékelték 2000-hez képest nagyobb arányban úgy, hogy a jogszerűen járó szolgáltatásért különjuttatást várnak el tőlük. Ez a növekedés is a statisztikai hibahatáron belül van. Nem jelenthető ki, hogy nőtt volna a különjuttatás iránti igény.
7. Az orvosi hálapénzt nem számítva 10 közhivatali és közszolgálati terület 640 ügyfele (vagy ügyfél családtagja) közül 25 - az érintettek 4 százaléka - mondta azt, hogy adott csúszópénzt, különjuttatást - ez az intézményekkel kapcsolatba került családok (de nem az ügy-esetek!) 4 százaléka. Tehát a közszféra nem egészségügyi részében minden 25. ügyfél esetében, aki vagy akinek családtagja az előző évben legalább egyszer ügyfélkapcsolatba került közintézménnyel, ténylegesen sor kerül korrupcióra (a tényleges ügyfélkapcsolatok számához viszonyítva az arány természetesen kisebb).
8. Ha korrupcióval szembesülne, a lakosságnak csak kisebb hányada (43 százaléka) tudná, kinek lehet feljelentést tenni. A többség, a lakosságnak több, mint a fele (57 százaléka) nem tudja, kihez forduljon.
9. Ha korrupcióval szembesülne, a lakosság közel kétharmada (62 százaléka) hajlandó volna feljelentést/bejelentést tenni. A lakosság 37 százaléka a neve megadásával, 25 százaléka anonim módon tenné ezt. Valamivel több, mint minden ötödik lakos (22 százalék) nem tenne feljelentést/bejelentést, 16 százalék nem tudja, hogy hajlandó lenne-e. A lakosság nagyobb hányada mondja, hogy hajlandó lenne jelenteni, ha korrupcióval szembesülne, mint amekkora hányada tudja, hogy hova fordulhatna ilyen esetben.
10. A korrupciós eseteknek csak elenyésző hányadát jelenti a lakosság. 1016 megkérdezett közül 101 fő mondta, hogy korrupciós helyzetet érzékelt, ezt azonban csak négyen jelentették: hárman a rendőrségnek, egy fő pedig a Főügyészségen. A bejelentések száma rendkívüli mértékben elmarad az esetek számától, de attól is, hogy a lakosság mekkora hányada nyilatkozott úgy, hogy hajlandó lenne bejelentést tenni, s attól is, hogy hány százalék tudná, hol jelentheti az esetet.
11. Azt, hogy nem jelentik az érzékelt korrupciós helyzetet, a tapasztalt korrupciót, az érintettek a legnagyobb arányban azzal indokolják, hogy „nem érte meg bejelenteni”. A kiemelkedő arányban előforduló további magyarázatok a következők (sorrendben): mert a rendőrség volt, akit megvesztegetett, mert félt a retorziótól, mert meg tudta oldani a problémáját.

Összegzés

- A korrupciót vélelmezők aránya egyes területekkel szemben nőtt az utóbbi három évben, miközben az érzékelt korrupciós helyzetek számában nem mutatható ki növekedés.
- A lakosság nem érzékel több korrupciós helyzetet, mint három éve. Korrupciós helyzetet a lakosság 9-10 százaléka érzékelt az előző évben.
- A lakosság összességében nem érzékel olyasmit, hogy 10 év óta nőtt volna a köztisztviselők és közalkalmazottak különjuttatás iránti elvárása. (3 százalékpontnyival nagyobb arányban vannak azok, akik szerint nehezebb rávenni egy tisztviselőt, hogy szívességet tegyen.)
- 2003-ban ugyanazon a két területen tapasztalt vagy érzékelt a lakosság relatíve nagy százaléka korrupciós helyzetet, mint 2000-ben: a rendőrségnél és az egészségügyben.
- Fentiek ellenére öt foglalkozási csoporttal kapcsolatban is a lakosoknak valamivel nagyobb hányada vélelmez korrupciós hajlandóságot, mint három évvel ezelőtt. A bizalmatlanság az egészségügyben, az üzleti, privát szektorban, a vámhivatalokban dolgozókkal, valamint a parlamenti képviselőkkel és a minisztériumi tisztviselőkkel szemben nőtt.
- A lakosság több mint két százaléka vallott arról, hogy vagy saját maga, vagy valamelyik családtagja az előző évben ténylegesen különjuttatást adott a közszférában intézkedésért, eljárásért, szolgáltatásért (az egészségügyet nem számítva).
- A ténylegesen előfordult korrupciós eseteknek csak igen kis hányadát jelenti be a lakosság. A lakosoknak kisebb hányada tudja, kinek jelenthetné a korrupciós eseteket, mint amekkora hányada azt mondja, hogy jelentené. Ezzel szemben azonban ténylegesen összehasonlíthatatlanul kisebb hányad jelenti, mint amekkora hányad tudja, hol jelenthetné a korrupciós eseteket.

Módszertan

A Magyar Gallup Intézet 2003. február 6. és 9. között telefonon 1016 budapesti, 16 éves és annál idősebb lakost kérdezett meg a korrupcióval kapcsolatban egyes kérdésekről, 2003. február 6. és 13. között pedig személyesen 1009 felnőtt (18 éves és idősebb) lakost az ország 67 településén a korrupcióval kapcsolatos más kérdésekről. Az ekkora elemszámú mintákhoz tartozó statisztikai mintavételi hiba nagysága a teljes mintára vonatkoztatva kisebb, mint +/- 3,2%.

2000 márciusában telefonon 1513 budapesti 16 éven felüli lakos körében, 2000 áprilisában pedig

személyesen országos reprezentatív mintán 1839 felnőtt (18 éves és idősebb) lakos körében folytattunk kutatást. Az ekkora elemszámú mintákhoz tartozó statisztikai mintavételi hiba nagysága a teljes mintára vonatkoztatva kisebb, mint +/- 2,6%, illetve +/- 2,3%.

A minta összetétele a nemek aránya, az életkori csoportok és a településtípus szerint pontosan követte a lakosság összetételét. A lakosság egészének jellemzőitől való kisebb eltéréseket, amelyek a mintavételes eljárásból óhatatlanul fakadnak, úgynevezett többszempontú súlyozással korrigáltuk.

A kutatásokról készített bővebb beszámoló
a Magyar Gallup Intézet korrupcióellenes website-ja,
a Gallup Monitor oldalain olvasható
<http://monitor.gallup.hu/elemzések>

Korrupciónak tekintett esetek

- A lakosság azon része százalékban, amely egyértelműen korrupciónak tekinti az adott szituációt -

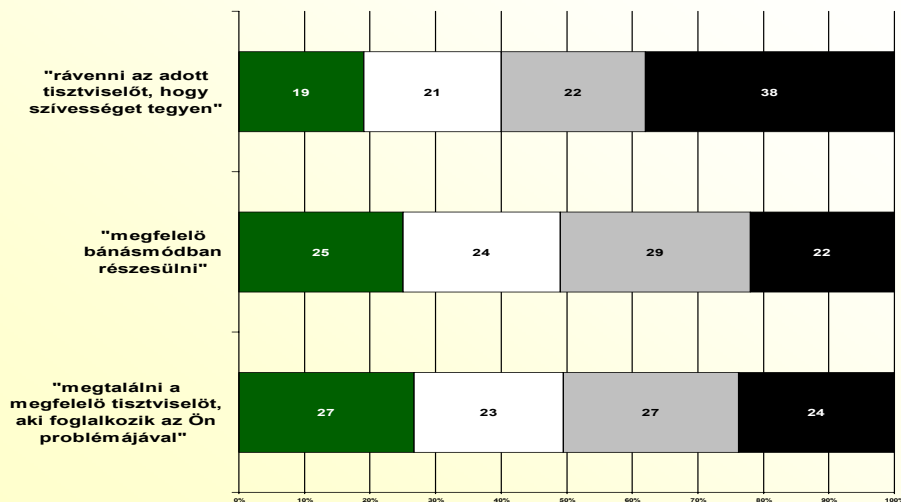
- Ha a tisztségviselők vagy politikusok megfelelő jutalék ellenében eltűrik a szervezett bűnözés működését: 94%
- Ha állásbetöltéseknél, állami-városi megrendeléseknél, szerződéskötéseknél az nyer, aki megvesztegeti azokat, akik a döntést hozzák: 93%
- Ha a tisztviselő csak hálapénz, kenőpénz ellenében intézi el az ügyeket: 92%
- Ha a közlekedési rendőrnek a bírság helyett, számla nélkül a kezébe ad pénzüsszeget: 82%
- Ha állásbetöltéseknél, állami-városi megrendeléseknél, szerződéskötéseknél urambátyám kapcsolatok érvényesülnek: 81%
- Ha az emberek összeköttetésekre, "keresztapákra" szorulnak, amikor el akarják intézni dolgaikat: 75%
- Ha a köztisztviselő, hivatalnok apróbb szabálytalanságokat követ el család-tagjai javára: 63%
- Ha a köztisztviselő, hivatalnok apróbb ajándékokat fogad el ügyfeleitől: 45%
- Az orvosi hálapénz: 28%
- A borral való adás: 20%

THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

Országos vizsgálat, 2000, N=1839

Tíz évvel, tehát 1993 előtti időszakkal összehasonlítva, most könnyebb, vagy nehezebb ...

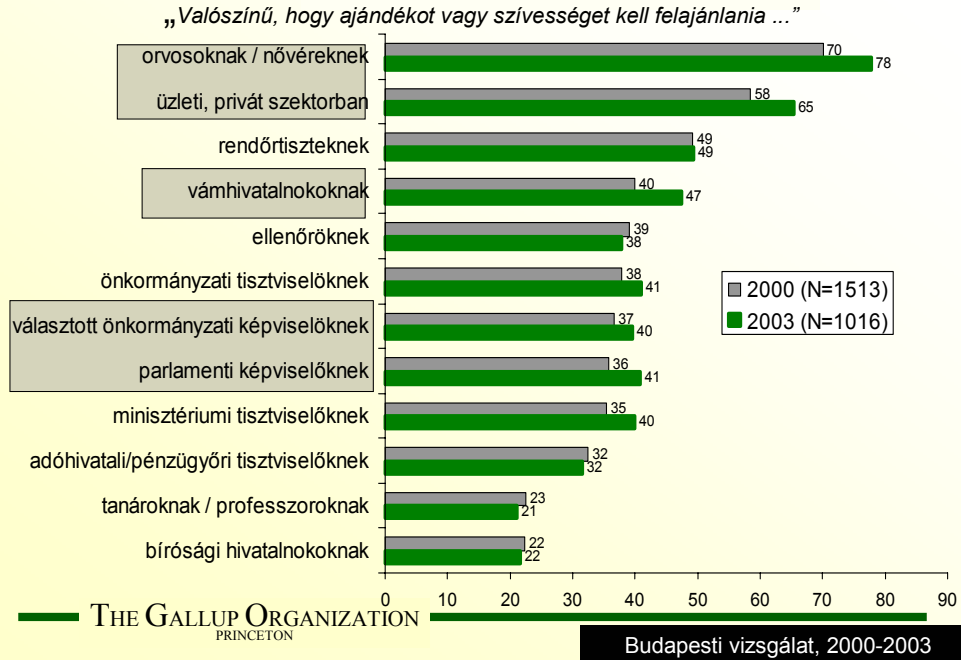
■ könnyebb □ ugyanolyan ▒ nehezebb ■ NT/NV

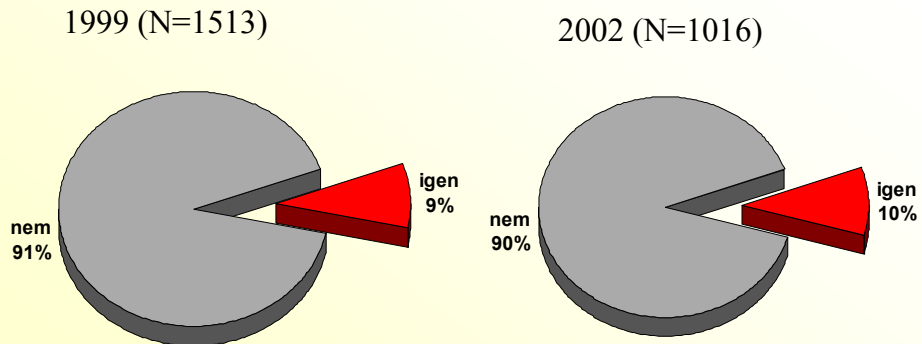
THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

Budapesti vizsgálat, 2003, N=1016

A korrupció feltételezése

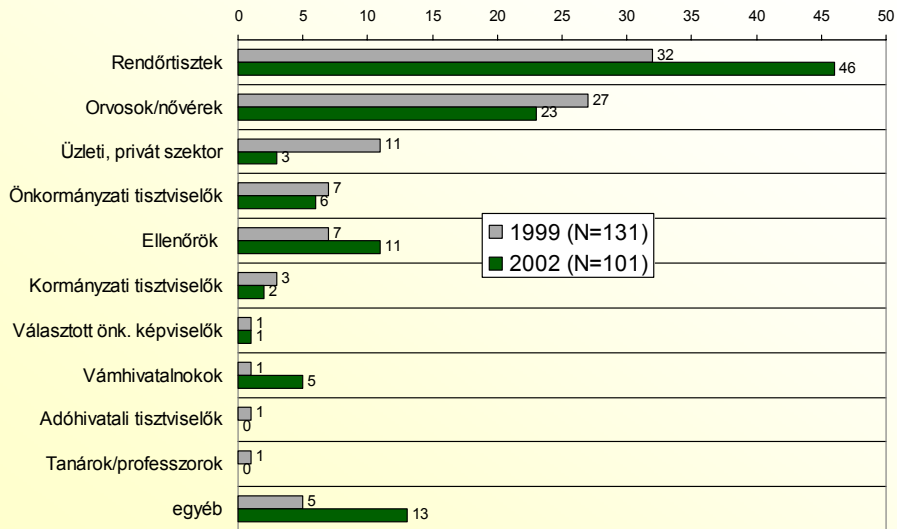
A „érezelt” korrupciós helyzet

Azt nem tudjuk, hogy TÉNYLEGESEN létrejött-e a korrupció, vagy nem

A külön juttatást elváró hivatalnokok

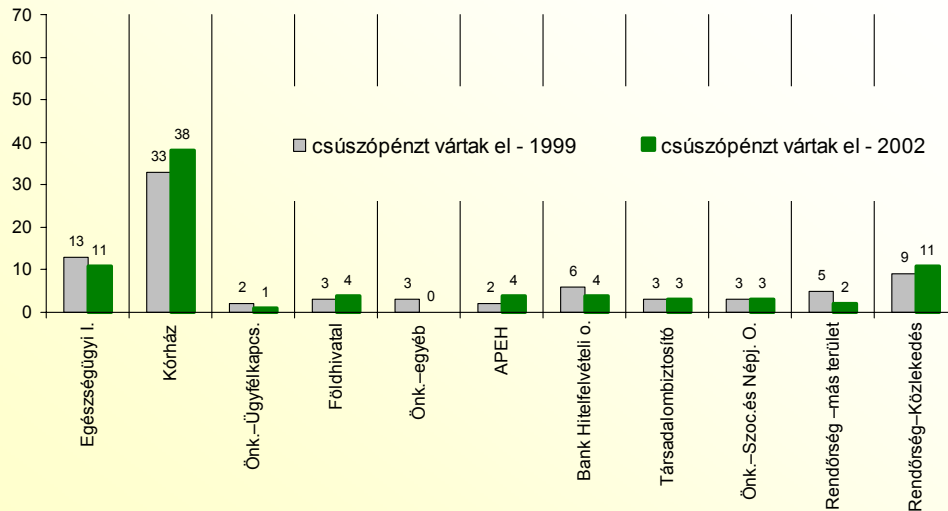
- AZOKNAK A SZÁZALÁKÉBAN, AKIK ÉRZÉKELTÉK A KORRUPCIÓS HELYZETET -

THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

Budapesti vizsgálat, 2000-2003

Korrupciós helyzet érzékelése – AZ ÜGYFELEK SZÁZALÉKÁBAN

THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

Országos vizsgálat, 2000-2003

Csak egy közvélemény kutatás során felbukkant esetek ...

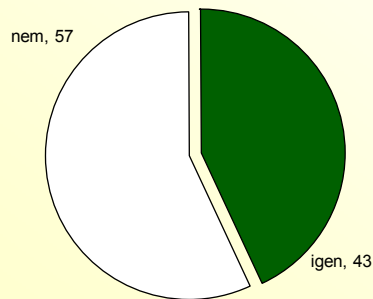
	Az ügyfelek száma a mintában	Akik érzékelték, hogy csúszópénzt várnak el	Akik mondták, hogy adtak
Rendőrség – Közlekedés rendészet	99	11	6
APEH	152	6	4
Közlekedés Felügyelet/ Főfelügyelet	36	2	4
Önkormányzat –Műszaki Osztály	42	5	2
Társadalombiztosító (TB)	132	4	2
Közterület Felügyelet	27	4	2
ÁNTSZ	42	2	2
Rendőrség – más terület	73	1	1
Önkormányzat – Vagyon Osztály	36	0	1
Piac Felügyelet	3	1	1

THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

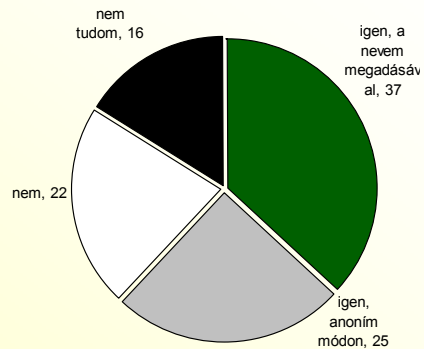
Országos vizsgálat, 2003, N=1010

Ha Ön korrupcióval szembesülne ....

• tudná-e, hogy kinek lehet feljelentést tenni?

• hajlandó volna-e feljelentést/bejelentést tenni ?

THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

Budapesti vizsgálat, 2003, N=1016

Miért NEM jelentette az esetet a rendőrségnek?

- A NEM BEJELENTETT ESETEK SZÁZALÉKÁBAN -

Nem érte meg bejelenteni	35%
A rendőrség volt az, akit megvesztegetett	16%
Nem mertem, mert félttem a szóban forgó hivatalnok megtorlásától	14%
Mert meg tudtam oldani a problémámat.	12%
A rendőrség nem tett volna semmit / nem tanúsítottak volna érdeklődést	7%
nem tudta volna másképp elintézni, haladjanak a dolgai	5%
Nem akartam, hogy az esetről a nyilvánosság értesüljön	5%
Nem tudta volna bizonyítani	4%
Nem tudta kihez kell fordulni	2%
Véleménye szerint nincs értelme	2%
Félelemből / nem akarta, hogy a rendőrség belekeveredjen	2%
Időhiány miatt / túl sok vesződés	1%

THE GALLUP ORGANIZATION
PRINCETON

Budapesti vizsgálat, 2003, N=1016

Gallup Monitor - <http://monitor.gallup.hu>

Az egypártrendszer négy évtizede után fokozatosan mind egyértelműbbé vált, hogy a többpártrendszer önmagában nem biztosítja a demokráciát. Kulcskérdés a közszféra, a közhivatalok, a közszolgálat működésének milyensége: a köz érdekét, minden egyes ember érdekét szolgálják-e vagy csak egyes emberekét, illetve egyes csoportjaikét. Hogyan élnek a köz emberei, a közélet résztvevői, a köztisztviselők és a közszolgálati alkalmazottak a köz által rájuk ruházott hatalommal, mire használják a részükre biztosított jogköröket, döntési lehetőségeket? A közérdek vezérli-e őket, úgy, hogy akár önnön érdekeiket is háttérbe szorítják, vagy a közérdeket rendelik alá, erkölcsöt és/vagy jogszabályt vagy mindkettőt is sértve, önös érdekeiknek?

A Magyar Gallup Intézet ebből a megfontolásból - közszolgálati minőségvizsgálati tevékenységéhez kapcsolódva - 2000 őszén online periodikát indított. Tájékoztató tevékenységével a Gallup Monitor a közélet és a közszolgálati tevékenységek tisztaságát, átláthatóságát, a döntéshozók elszámoltathatóságát, a jogkövető magatartást hivatott szolgálni. Kiemelt témája - a közállapotok jelenlegi szakaszában - a korrupcióellenesség, és ebben az ENSZ Globális Korrupcióellenes Programjához kapcsolódik.

Hírek

Elemzések: A Gallup korrupciókutatásai

Jegyzetek

Linkgyűjtemények:

Helyzetképek
Intézmények
Dokumentumok
Etikai kódexek

Források (Korrupcióellenes website-ok és online periodikák)

Bibliográfiák:

Ritter Ildikó: A korrupció szakbibliográfiája (1995. január - 2000. szeptember)
Wintermantel István: A tényfeltáró újságírás szakbibliográfiája (-2001)